

ligt stort stof sammen på disse halvfjerde hundrede sider. Resultatet heraf er da en meget indholdsrig og meget nyttig, men også meget krævende fremstilling. Man kan her eksempelvis henvide til, at kun læsere, der har været gennem Leontief's arbejder, vil have udbytte af Klein's kortfattede fremstilling af input-output analysen. Klein giver forøvrigt herunder originale bidrag ved sin kritik af modellens statistiske grundlag. Også andre steder — som i transportmodellen i kap. V — er det nyt stof.

Hvert kapitel slutter med forslag til supplerende læsning. Værdien af disse litteraturlister forøges ved korte kommentarer til de enkelte arbejder. Og selv om bogen ikke er en egentlig håndbog — bortset fra enkelte kapitler (som kapitlet om beregningsteknik) — er det (heldigvis) i amerikansk litteratur åbenbart snart obligatoriske index nyttigt. Det er også værd at fremhæve, at på trods af den meget vanskelige tekst er antallet af trykfejl forbavsende ringe. En æstetiker bør ikke lade sig afskrække af det hæslelige omslag eller det endnu mere hæslelige bind. Det opvejes så langt af den elegante fremstilling, som vil være til stor nytte for alle, der interesserer sig for det prætentøse sprog, som fagets førstemand har døbt *økonometri*.

P. Nørregård Rasmussen.

J. Aarestrup-Frederiksen: En historisk-økonomisk undersøgelse af bevægelsen i udbyttet af et dansk skovdistrikt gennem 150 år, 1786-1936. Udgivet af Dansk Skovforening, København 1953.

I en tid, hvor resultaterne af videnskabeligt arbejde så at sige udelukkende offentliggøres i forskningsinstitutteres publikationsserier, og hvor videnskabeligt arbejde mere og mere er team-work og led i institutternes arbejdsplaner, er det ganske ejendommeligt — men også ganske behageligt — at få en større videnskabelig afhandling skrevet af een forfatter uafhængig af institutter og læreanstalter.

Dette er tilfældet med *J. Aarestrup-Frederiksen's* arbejde »En historisk-økonomisk undersøgelse af bevægelsen i udbyttet på et dansk skovdistrikt gennem 150 år, 1786—1936«.

Til tilvejebringelsen af denne store afhandling på 321 tættrykte sider har forfatteren, man kan næsten sige naturligtvis, modtaget økonomisk støtte fra forskellig side, men den er i sin helhed udarbejdet alene af forfatteren ved mange års majsommeligt slid med gamle driftsplaner, regnskaber og bilag, indberetninger og brevvekslinger og ved gennemgang af en omfattende forstlig og økonomisk-historisk topografisk og statistisk litteratur.

Dette skrift — eller værk ville man snarere kalde det — er ikke blot usædvanligt ved dets selvstændige karakter, men også deri, at forfatteren har vovet sig uden for sit egentlige felt, det forstlige, og ydet et værdifuldt bidrag på et uopdyrket område af dansk økonomisk historie.

Medens flere danske økonomer har foretaget historisk-økonomiske undersøgelser vedrørende industrien, man behøver blot at nævne *Åxel Nielsens* store værk om »Industriens Historie i Danmark«, og medens *L. V. Birck* ved sine bøger om »Sukkerets Historie« og »Vigtige Varer« har belyst vigtige sider af handelens historie, er landbrugets økonomiske historie kun taget op af enkelte økonomer herhjemme, som *Henrik Pedersen*.

Skovbruget har ingen danske økonomer interesseret sig for, og ingen har beskæftiget sig med skovbrugets økonomiske historie. Heller ikke mange forstmænd har forøvrigt givet sig stunder til historiske studier. De eneste navne, der er grund til at nævne er *P. E. Müller* (der forøvrigt havde fulgt forelæsninger i nationaløkonomi ved Sorbonne), *A. Oppermann* (der havde fulgt Harald Westergaards forelæsninger i statistikens teori), som begge citeres flittigt af Aarestrup-Frederiksen, og endelig *C. Weismann*, hvis bog om »Skove og Skovbrug på Fyn« (1900) har særlig betydning for forfatteren.

Det skovdistrikt, som Aarestrup-Frederiksen har gjort til genstand for sin så

ligt stort stof sammen på disse halvfjerde hundrede sider. Resultatet heraf er da en meget indholdsrig og meget nyttig, men også meget krævende fremstilling. Man kan her eksempelvis henvide til, at kun læsere, der har været gennem Leontief's arbejder, vil have udbytte af Klein's kortfattede fremstilling af input-output analysen. Klein giver forøvrigt herunder originale bidrag ved sin kritik af modellens statistiske grundlag. Også andre steder — som i transportmodellen i kap. V — er det nyt stof.

Hvert kapitel slutter med forslag til supplerende læsning. Værdien af disse litteraturlister forøges ved korte kommentarer til de enkelte arbejder. Og selv om bogen ikke er en egentlig håndbog — bortset fra enkelte kapitler (som kapitlet om beregningsteknik) — er det (heldigvis) i amerikansk litteratur åbenbart snart obligatoriske index nyttigt. Det er også værd at fremhæve, at på trods af den meget vanskelige tekst er antallet af trykfejl forbavsende ringe. En æstetiker bør ikke lade sig afskrække af det hæslelige omslag eller det endnu mere hæslelige bind. Det opvejes så langt af den elegante fremstilling, som vil være til stor nytte for alle, der interesserer sig for det prætentøse sprog, som fagets førstemand har døbt *økonometri*.

P. Nørregård Rasmussen.

J. Aarestrup-Frederiksen: En historisk-økonomisk undersøgelse af bevægelsen i udbyttet af et dansk skovdistrikt gennem 150 år, 1786-1936. Udgivet af Dansk Skovforening, København 1953.

I en tid, hvor resultaterne af videnskabeligt arbejde så at sige udelukkende offentliggøres i forskningsinstitutteres publikationsserier, og hvor videnskabeligt arbejde mere og mere er team-work og led i institutternes arbejdsplaner, er det ganske ejendommeligt — men også ganske behageligt — at få en større videnskabelig afhandling skrevet af een forfatter uafhængig af institutter og læreanstalter.

Dette er tilfældet med *J. Aarestrup-Frederiksen's* arbejde »En historisk-økonomisk undersøgelse af bevægelsen i udbyttet på et dansk skovdistrikt gennem 150 år, 1786—1936«.

Til tilvejebringelsen af denne store afhandling på 321 tættrykte sider har forfatteren, man kan næsten sige naturligtvis, modtaget økonomisk støtte fra forskellig side, men den er i sin helhed udarbejdet alene af forfatteren ved mange års møjsommeligt slid med gamle driftsplaner, regnskaber og bilag, indberetninger og brevvekslinger og ved gennemgang af en omfattende forstlig og økonomisk-historisk topografisk og statistisk litteratur.

Dette skrift — eller værk ville man snarere kalde det — er ikke blot usædvanligt ved dets selvstændige karakter, men også deri, at forfatteren har vovet sig uden for sit egentlige felt, det forstlige, og ydet et værdifuldt bidrag på et uopdyrket område af dansk økonomisk historie.

Medens flere danske økonomer har foretaget historisk-økonomiske undersøgelser vedrørende industrien, man behøver blot at nævne *Åxel Nielsens* store værk om »Industriens Historie i Danmark«, og medens *L. V. Birck* ved sine bøger om »Sukkerets Historie« og »Vigtige Varer« har belyst vigtige sider af handelens historie, er landbrugets økonomiske historie kun taget op af enkelte økonomer herhjemme, som *Henrik Pedersen*.

Skovbruget har ingen danske økonomer interesseret sig for, og ingen har beskæftiget sig med skovbrugets økonomiske historie. Heller ikke mange forstmænd har forøvrigt givet sig stunder til historiske studier. De eneste navne, der er grund til at nævne er *P. E. Müller* (der forøvrigt havde fulgt forelæsninger i nationaløkonomi ved Sorbonne), *A. Oppermann* (der havde fulgt Harald Westergaards forelæsninger i statistikens teori), som begge citeres flittigt af Aarestrup-Frederiksen, og endelig *C. Weismann*, hvis bog om »Skove og Skovbrug på Fyn« (1900) har særlig betydning for forfatteren.

Det skovdistrikt, som Aarestrup-Frederiksen har gjort til genstand for sin så

grundige undersøgelse, er nemlig Brahetrolleborg skovdistrikt på Fyn.

Når dette distrikt er valgt, skyldes det, efter hvad forfatteren skriver, at det kan tjene som en god repræsentant for det vel bestyrede privatskovbrug, men mindst lige så meget har det sikkert haft at sige, at der på dette distrikt er bevaret et usædvanlig fuldstændigt arkiv, og at der om distriktets udvikling og økonomiske forhold i tidsrummet 1786—1886 findes en stor og udførlig afhandling af skovrider *Elers Koch* i Tidsskrift for Skovvæsen 1892.

Når forfatteren har benyttet dette distrikt som undersøgelsesobjekt, har han utvivlsomt også vidst, at han straks påkaldte interesse forsåvidt som Brahetrolleborg skovdistrikt har indtaget en central plads i danske forstmænds faglige bevidsthed, så længe der har bestået et ordnet skovbrug her i landet.

Dette hænger sammen med, at skovbruget på Brahetrolleborg i en lang og vigtig opbygningsperiode fra 1806 til 1857 blev bestyret af den på sin tid måske mest fremragende forstmand *C. V. Oppermann* og senere fra 1883 til 1913 af den ligeledes overordentlig dygtige og over hele landet ansete forstmand, skovrider *Elers Koch*.

Ved disse to personligheders indsats såvel på det tekniske som på det økonomiske område blev Brahetrolleborg et foregangsdistrikt, hvorfra det øvrige danske skovbrug blev påvirket, dels ved *C. V. Oppermanns* og *Elers Kochs* forevisninger af distriktet og drøftelser med kolleger, dels ved deres litterære produktion og endelig ikke mindst ved deres uddannelse af talrige elever.

Besidderen af lensbaroniet Brahetrolleborg var fra 1775 til 1801 den fra bondefrigørelsen og skolebyggeriet kendte grev *Johan Ludvig Reventlow*, hvis broder, geheimestatsminister, lensgreve *C. D. F. Reventlow* på grundlag af målinger og iagttagelser gav en videnskabelig begrundelse for de af ham udarbejdede principper for udhugning i skov, publiceret i Videnskabernes Selskabs Skrifter og langt senere, mange år efter hans død, ved ud-

givelse af hans manuskript »Forslag til en forbedret Skovdrift« 1879.

Disse Reventlowske udhugningsprincipper, der kort gik ud på ved tidlig og vedvarende og selektiv hugst at opnå den størst mulige forrentning af vedforrådet, påvirkede *C. V. Oppermann*.

Medens principperne blev forkastet for statsskovenes vedkommende, overlevede de på Brahetrolleborg og nyder i dag almindelig anerkendelse i dansk skovbrug, omend Reventlow måske overvurderede muligheden for at sætte tilvæksten pr. ha i vejret ved at intensivere udhugningen.

Hvad Reventlow udviklede og praktiserede i sine skove til Christianssæde på Lolland og *C. V. Oppermann* praktiserede på Brahetrolleborg, var i virkelighed anvendelsen af selve det økonomiske princip på skovbrug, nemlig at opnå udbyttet ved den mindst mulige indsats af vedmassekapital.

Med stor kyndighed påviser forfatteren resultaterne af *C. V. Oppermanns* og *E. Kochs* bestræbelser for at øge tilvæksten og forbedre kvaliteten og drager linierne videre til den udvikling af de Reventlowske hugstprincipper, der blev foretaget af to andre fremragende fynske skovbrugere, nemlig *Mørk-Hansen* på Ravnholt og *Vilhelm Larsen* på Wedellsborg.

For at nå til en bedømmelse af hugstprincippernes økonomiske konsekvens, deres indflydelse på skovdistriktets udbytte og dermed på rentabiliteten, er det nødvendigt for forfatteren at tage i betragtning, hvorledes indkomsterne påvirkes af prisbevægelserne på skovbrugsprodukter og af udgifterne til skovning og kultur først og fremmest ved bevægelserne i arbejdslonnen.

Fra distriktets arkiv har forfatteren priserne, som er opnået på de enkelte sortimenter i den undersøgte periode, og de indtrufne prisændringer kommenteres kydigt.

Betragter vi prisudviklingen for et sortiment som kløvebrænde af bøg (bøgeklov), ser vi, hvorledes prisen lå meget lavt i slutningen af det 18. århundrede, hvorledes prisen steg under krigen og inflationen i

begyndelsen af det 19. århundrede for at dale fra ca. 1818 indtil slutningen af 1820'erne. Derpå indtrådte påny en mindre prisstigning, hvorefter prisen var næsten konstant til midten af århundredet, hvorpå den øgedes ret jævnt til kulminationen i 70'erne. Det senere prisfald fortsatte lige til verdenskrigen, hvor vi har den sædvanlig totoppede kurve, idet »dalen« mellem top-pene skyldes maksimalprisbestemmelserne. I 1920'erne faldt prisen på klov og nåede minimum ved krisen i 1930'ernes begyndelse.

Forfatteren gør sig mange anstrengelser for at skaffe sig et udtryk for det almindelige prisniveauens bevægelser med henblik på en bestemmelse af skovprodukternes relative prisbevægelser.

Efter mange overvejelser og drøftelser af danske prisundersøgelser, navnlig af *Scharling*, *Falbe-Hansen* og *Jørgen Pedersen* og af udenlandske, navnlig af *Sauerbeck* og *Soetbeer*, havner forfatteren i den løsning at beregne et prisindex gældende før 1876 på grundlag af kapitelstaksterne, idet korn giver dobbelt vægt i forhold til animalske produkter. For tiden efter 1876 anvendes Statistisk Departements engrospristal.

Det viser sig, at priserne på kløvebrænde holdt sig bedre end kornpriserne under depressionsperioden for landbruget i 1820'erne, hvad der bl. a. skyldtes, at distriktet »eksporterede« brænde til andre dele af Fyn, hvor priserne var bedre.

Det samme gentog sig i 90'erne, hvor den faktiske pris faldt, men den relative steg ved at man sendte store partier brænde med jernbane til byerne, særlig Odense. At den faktiske pris faldt fra 1870'erne indtil første verdenskrig, står i forbindelse med det øgede udbud efterhånden som bevoksningerne blev mere ydedygtige og med den mindre efterspørgsel som følge af konkurrencen med de fremtrængende kul.

Forfatteren har lagt et betydeligt arbejde i en undersøgelse af arbejdslønnens størrelse på de forskellige tidspunkter, og særlig interesserer han sig naturligvis for

den nominelle løn, der har direkte betydning for udbyttet. Skovregnskaberne giver imidlertid først i slutningen af 80'erne oplysninger om daglønnens størrelse, og alle opgivelser om daglønnen i ældre tid, ikke mindst for skovarbejdere, er usikre, for så vidt som skovarbejderne i tillæg til pengelønnen havde gratis hus og jord og desuden modtog deputater i form af tørv, brænde og gavntre. En sammenstilling af oplysningerne fra Brahetrolleborg med spredte meddelelser hos *Begtrup* og *Weismann* suppleret med *Jørgen Pedersens* angivelser af daglønnen på Giesegaard og Frijsenborg viser en stigning i daglønnen fra 20—30 skilling i århundredets begyndelse til 1 Rdl. i pengeforvirringens dage og dernæst et fald i 1820'erne til 50 Sk. senere en jævn, svag stigning til ca. 1½—2 kr. ved århundredeskiftet, 2,40 kr. i 1914 og 5,50 i 1936.

Et bedre udtryk for arbejdslønnen er akkordlønnen eller skovningsudgiften pr. rm klov, da stigningen i daglønnen i betydelig grad kompenseres ved bortfald af naturalieydelse.

Akkordsatsen er usikker under de forvirrede pengeforhold i den første sues år af det 19. århundrede, men steg omkring halvhundredårsskiftet og holdt sig århundredet ud forbløffende konstant på 80—90 øre, undergik så en ubetydelig stigning indtil verdenskrigen, hvor akkordsatsen steg til omkring 2½ kr., for senere at dale til ca. 2 kr. ved 30'ernes begyndelse.

Endelig har forfatteren undersøgt bevægelsen i udbyttet som resultat af bestandsplejen, prisudviklingen på skovbrugsprodukter og bevægelsen i arbejdslønnen.

Beregningen er foretaget på den måde, at man fra bruttoindtægten ved salg af træ har trukket udgifterne til skovning og transport, og denne bruttoindtægt er foretaget, henholdsvis reduceret med opsparing, og realisation af vedforråd. Fra denne indtægt er trukket kulturudgift og generalomkostninger, hvorved forfatteren kommer til, hvad kan benævnes som »sand Netto«.

Dette »sand Netto« var i perioden 1813—43: 19 kr. pr. ha bevokset areal. 1843—85: 44 kr., 1885—1900: 37 kr. og 1900—1915: 40 kr., og endelig 1915—36: 82 kr.

I perioden fra 1885 til verdenskrigen følges kasseoverskuddet og »sand Netto« på det nærmeste ad, bortset fra nogle år i 90'erne, hvor en voldsom storm i 1894 bevirkede et ekstraordinært stort salg af nåletræ.

Verdenskrigen medførte exorbitant hugst, og derfor mægtigt kasseoverskud, men medførte også nødvendigheden af stor værdiopsamling i 1920'erne.

Der kunne være grund til at drøfte adskillige enkeltheder i denne økonomisk-historiske afhandling, men det skal undlades.

Kun skal til slut fremsættes et par kritiske bemærkninger i almindelighed.

De mange minutiøse undersøgelser og energiske bestræbelser for at opnå et så korrekt og nøjagtigt udtryk for tilvækst, hugst, priser og lønninger har naturligvis deres værdi i sig selv, men næppe af hensyn til den endelige beregning af nettoudbyttet.

Dette nettoudbytte beregnes som omtalt ved hjælp af uddrag af regnskaberne, hvad forfatteren i og for sig straks kunne være gået i gang med, hvis det udelukkende var dette nettoudbytte han ønskede belyst, hvad man af afhandlingens titel kunne forledes til at antage. Ganske vist krævedes en faktor for opsparing eller realisation, men den faktor fremgår jo af taksationsresultaterne i forbindelse med de udarbejdede driftsplaner og hugststatistiken.

Dette er ikke i og for sig en kritik af forfatterens arbejde, men blot en oplysning til læserne om, at det ikke er nødvendigt at dykke ned i de mange specialundersøgelser, da resultaterne heraf kun i stærkt begrænset omfang benyttes til løsning af den opgave, forfatteren i titlen på afhandlingen har sat sig.

En kritik må derimod fremsættes i anledning af, at forfatteren meddeler sine undersøgelsesresultater i skikkelse af grafiske fremstillinger uden at selve mat-

rialet til disse kurver publiceres. Gang på gang oplyses i fodnoter at selve tallene, den tabellariske oversigt, kun findes i manuskript.

Læserne henvises således til at aflæse kurverne, der er gengivet i lille målestok og i et ikke kvadreret koordinatsystem. En læser, der virkelig ønsker at gøre sig bekendt med resultaterne af forfatterens omfattende arbejde og forstå kommentarerne til disse resultater, må udstyre sig med passer og lineal og helst forstørrelsesglas. Temmelig hårde betingelser! Grafiske fremstillinger bør ikke erstattes, men kun tjene som illustration til tekst og tabeller.

Chr. Gandil.

P. P. Sveistrup: Economic Principles of the Greenland Administration before 1947. Meddelelser om Grønland, Bd. 150, nr. 1. København 1949. 215 pages. Price: Kr. 18.50.

»Economic Principles of the Greenland Administration before 1947« is the title of a book by P. P. Sveistrup, published a few years ago. The basis of these principles and their justification may well have been a major concern of Mr. Sveistrup in writing his book, but the subject he deals with is actually much broader. The resulting study combines a description of the Greenland economy, past and present, with a record of Danish official Greenland policies as well as official and unofficial thinking concerning these policies, and an economic analysis of basic factors determining the type of economy which prevails in Greenland plus the author's thoughts concerning the ways in which the social and economic welfare of Greenland's population can best be furthered. Mr. Sveistrup brings to his task an extensive knowledge of the economic history of Greenland, the analytic tools of economic thinking, and a deep concern for the welfare of the people of Greenland. The result is a book of absorbing interest, first and foremost to anyone interested in Greenland and its problems. To my knowledge, it is the only major piece of work dealing with the problems and basis of Greenland's economy